

סוגיות בדף היומי

שבועות ח. "התם נגיעה דאכפר ליה, וקורבן לאישתרוי בקהל"

בספר 'באר שבע' כתב שצריך לגרוס 'לאישתרוי בקדשים', כי 'בקהל' אין לו פירוש, שהרי אין הקורבן מעכבו מלהיכנס לפניו מן החומה, כי מותר להיכנס מיד עם תגלחתו הראשונה. ואם הכוונה להיתר תשמיש המטה, [ואז יתכן לגרוס 'באהל' במקום 'בקהל'], הלא כבר בלילה שלאחר שבעת הימים הוא מותר בזה. [וכן בא אלי אגרת מארץ ישראל: זכורני כשלמדנו מסכת שבועות בישיבה הגדולה בימי הקדושים אשר בארץ, היינו מגיחים לאשתרוי באכילת קדשים, ממש כדברי מר]. ויש מי שבאר

שבועות ט. "אמר ר"ל למה נשתנה שיער של ר"ח שנאמר בו לה"

קושייתו של ר"ל מתייחסת לפסוקי הקורבנות המובאים בפרשת פנחס, בפרק כ"ח מובאים כל הקורבנות שבכל הרגלים, בין שאר הקורבנות יש גם את השעיר עזים אחד לכפר עליכם, כך גם לגבי חג הפסח כמו שנא' בפ' ט"ט והקרבנות אשה עולה לה' פרים בני בקר שנים ואיל אחד ושבעה כבשים בני שנה תמימים יהיו לכם וכו' ובפס' כ"ב ושעיר חטאת אחד לכפר עליכם, כך גם לגבי חג השבועות, אחר שנמנו קורבנות היום מוסיפה התורה שעיר עזים אחד לכפר עליכם, וכן קורבנות רה"ש וקרבנות יוה"כ, וקורבנות חג הסוכות, בכל המקומות מופיע אותו שעיר עזים אחד לחטאת, ואילו בקורבנות ר"ח בתחילת הפרשה נא' כך: "ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לה' פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים, ובהמשך בפס' ט"ו נא' ושעיר עזים אחד לחטאת לה' וזהו השעיר היחיד שנא' "לחטאת לה' " וזו כוונת קושייתו של ר"ל: מה נשתנה שיער של ר"ח שנא' בו לה', ומיישב זאת ר"ל כך: אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה עלי על שמיעטתי את הירח. מקור דברי ר"ל במס' חולין ס': נא' שם כך: "רבי שמעון בן פזי רמי, כתיב ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים, וכתב את המאור הגדול ואת המאור הקטן". בתחילת עשיית המאורות משתמע ששני המאורות השמש והירח היו באותו גודל, ואילו בהמשך מתבאר שהמאור הגדול הוא השמש ואילו הירח הוא המאור הקטן. מסביר זאת רב שמעון בן פזי: אמרה לבנה לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד? אמר לה לך ומעטי את עצמך, אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעית את עצמי, אמר לה הקב"ה כדי להפיס את דעתה, לך ומשלי ביום ובלילה, אמרה לו ומה התועלת בכך שאני משמשת גם ביום, בשעה שאור החמה מושל, אין אור הלבנה מורגש בכלל, אמר לה בני ישראל ימנו את החודשים למניין הלבנה ולא למניין החמה. אמרה לו א"א דלא מנו ביה תקופתא, דכתיב והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים [בחשבון התקופה חייבים להתחשב בשמש ושוב אין כאן שום יחודיות של פיוס ללבנה]. אמר לה ליקרו צדיק בשמך [צדיקים גדולים יקראו כמוך על שם קטנותם] יעקב הקטן כמש"נ מי יקום יעקב כי קטן הוא, דוד הקטן כמו שנא' בשמואל א' י"ז. ושמואל הקטן. בזה ניסה הקב"ה להפיס את דעתה של הלבנה, אבל ממשיכה הגמ' ואומרת שהקב"ה ראה שאין הלבנה מתפייסת אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח, והיינו דאמר רשב"ל מה נשתנה שיער של ר"ח שנא' בו לה' אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח. נעמוד על שני באורים, אחד מהראשונים ואחד

שאיף מן הדין מותר הוא בתשמיש בלילה שלאחר שבעת הימים, אבל ודאי לא יעשה כן, משום שיהא בעל קרי ולא יהיה רשאי למחר להכניס ידיו לעזרה ליתן עליו מדם האדם ומלוג השמן על בהונותיו, כי יוצרך עוד הערב שמש. ושייך להשתמש בלשון זו, שהקרבן בא להתירו בתשמיש. [חידושי הגר"ר בענגיס ח"א נג, ה. וב"ד יהודה' כתב לפרש [עפ"י רש"י מנחות צא: ד"ה הני מילין] גרסת 'באהל' – שהמכוון על ביאת מקדש, ועש"ע ובשר"ת חיים שאל קא, ב וע"ע במובא במנחות ד]. [יוסף דעת]

ולא נתיישרה דעתה ואמר לה עוד וימנו בך ישראל ימים ושנים ועדיין לא נתיישרה דעתה, גם אמר לה צדיקים יקראו על שמך ועדיין לא נתיישרה דעתה, אמר הקב"ה הנני עושה לך כבוד שמיישב דעתך תחת שמיעטתיך, ומהו הכבוד שיהיו ישראל בכל ר"ח מקריבים קורבן לפני לכפר על עוונותיהם לפיכך אמר הקב"ה הביאו כפרה לפני בר"ח על עוונותיכם הביאו כפרה עלי שמעטתי וכו'. ז"א שבכך שיום ראש החדש הנמנה ללבנה נקבע ליום כפרה לכלל ישראל ומביאים בו קורבן מיוחד בזה גופא השיב הקב"ה את הכבוד האבוד ללבנה וזו כוונת הקב"ה באומרו הביאו עלי כפרה, בזה שתביאו כפרה על עוונותיכם בר"ח, בכך אשיב את הכבוד ללבנה. ע"כ פרושו המעניין של הר"ף.

הגאון רבי צבי הירש חיות בהגהותיו על הש"ס מצטט כאן את דברי הרמב"ם במורה נבוכים העומדים לכאורה בסתירה לדברי גמרתנו והוא מיישב זאת באופן נפלא, וכך כותב הרמב"ם במורה נבוכים בפרק מו: "וראיתי להעריך על דבר נפלא מאד והוא אומרו בשעיר ר"ח לבד חטאת לה' מה שלא נאמר בזולתו מן החטאות, וטעמו מבואר מפני שקורבנות צבור הם כולם עולות ונשרפות, ומפני זה באר בהם אשה לה' ולא אמר חטאת לה' ושלמים לה' מפני שהיו נאכלים וכו' וכאשר חשש שיאמרו שידמה בשעיר ר"ח שהוא קורבן ללבנה, כמו שהיו עושים המצרים שהיו מקריבים ללבנה קורבנות בראשי החדשים על כן באר בו שזה, דהיינו, שעיר ראש החדש שנצטוונו עלי, לא נצטוונו אלא למצות ה' בלבד ולא ללבנה, ובאר בו הכתוב חטאת לה' ואין לחוש בשאר הרגלים כיון שהמה מדיני התורה, ובזה לבד נבדלו משאר העמים, אבל ראשי חדשים של לבנה המה אינם מהנחת התורה, רק חגי הטבע מסבוב הירח ונשתתפו גם העוונות בזה, והקריבו לירח ומפני זה חדש הלשון בזה השעיר חטאת לה' להסיר המחשבות ההם. ע"כ לשון הרמב"ם.

אחרוני מבארי המורה תמהים על כך שדברי הרמב"ם אם כי הם נפלאים מאד כפי שהוא מעיד על כך אבל הם עומדים לכאורה בסתירה להסברו של ר"ל, "הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הלבנה". כותב ע"כ הגאון מהר"ץ חיות בהג' כאן כך: "אפשר להתאחד דברי רבינו [הרמב"ם] עם דברי גמרתנו דעיקר הטעם שנא' לה' הוא אמנם אם ישתתפו בזה עם המצרים שהיו עובדים לירח ועיקר העבודה לירח מפני שיחיד הוא, ואולם טרם שנתמעט הירח היה דומה לשמש כמו שנא' את המאורות הגדולים, ולא היו יכולים לטעות בירח ולעשות אלוהות לפי שברצותם לעשות אלוהות חיפשו את האלוהות היחידה כמאמר רבינו באריכות בספרו שם, ויתכן ע"פ זה פרושו, "הביאו עלי כפרה" היינו שע"י מיעוט אור הירח מסתבר הטעות לעובדי האלילים לעבוד לירח והוצרך לכתוב חטאת לה'. ע"כ הסברו של המהר"ץ חיות.

[האדמו"ר מטאלנא שליט"א]

קושייתו של ר"ל מתייחסת לפסוקי הקורבנות המובאים בפרשת פנחס, בפרק כ"ח מובאים כל הקורבנות שבכל הרגלים, בין שאר הקורבנות יש גם את השעיר עזים אחד לכפר עליכם, כך גם לגבי חג הפסח כמו שנא' בפ' ט"ט והקרבנות אשה עולה לה' פרים בני בקר שנים ואיל אחד ושבעה כבשים בני שנה תמימים יהיו לכם וכו' ובפס' כ"ב ושעיר חטאת אחד לכפר עליכם, כך גם לגבי חג השבועות, אחר שנמנו קורבנות היום מוסיפה התורה שעיר עזים אחד לכפר עליכם, וכן קורבנות רה"ש וקרבנות יוה"כ, וקורבנות חג הסוכות, בכל המקומות מופיע אותו שעיר עזים אחד לחטאת, ואילו בקורבנות ר"ח בתחילת הפרשה נא' כך: "ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לה' פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים, ובהמשך בפס' ט"ו נא' ושעיר עזים אחד לחטאת לה' וזהו השעיר היחיד שנא' "לחטאת לה' " וזו כוונת קושייתו של ר"ל: מה נשתנה שיער של ר"ח שנא' בו לה', ומיישב זאת ר"ל כך: אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה עלי על שמיעטתי את הירח. מקור דברי ר"ל במס' חולין ס': נא' שם כך: "רבי שמעון בן פזי רמי, כתיב ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים, וכתב את המאור הגדול ואת המאור הקטן". בתחילת עשיית המאורות משתמע ששני המאורות השמש והירח היו באותו גודל, ואילו בהמשך מתבאר שהמאור הגדול הוא השמש ואילו הירח הוא המאור הקטן. מסביר זאת רב שמעון בן פזי: אמרה לבנה לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד? אמר לה לך ומעטי את עצמך, אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעית את עצמי, אמר לה הקב"ה כדי להפיס את דעתה, לך ומשלי ביום ובלילה, אמרה לו ומה התועלת בכך שאני משמשת גם ביום, בשעה שאור החמה מושל, אין אור הלבנה מורגש בכלל, אמר לה בני ישראל ימנו את החודשים למניין הלבנה ולא למניין החמה. אמרה לו א"א דלא מנו ביה תקופתא, דכתיב והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים [בחשבון התקופה חייבים להתחשב בשמש ושוב אין כאן שום יחודיות של פיוס ללבנה]. אמר לה ליקרו צדיק בשמך [צדיקים גדולים יקראו כמוך על שם קטנותם] יעקב הקטן כמש"נ מי יקום יעקב כי קטן הוא, דוד הקטן כמו שנא' בשמואל א' י"ז. ושמואל הקטן. בזה ניסה הקב"ה להפיס את דעתה של הלבנה, אבל ממשיכה הגמ' ואומרת שהקב"ה ראה שאין הלבנה מתפייסת אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח, והיינו דאמר רשב"ל מה נשתנה שיער של ר"ח שנא' בו לה' אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח. נעמוד על שני באורים, אחד מהראשונים ואחד

מהאחרונים בדברי גמ' אלו, ראשון לראשונים רבי יצחק אלפסי בחבורו על הש"ס כאן במס' שבועות מסביר את דברי הגמ' באופן נפלא "הביאו עלי כפרה שמיעטתי את הירח" כלומר כיון שאמר לה הקב"ה ולמשול ביום ובלילה